

ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра публічного управління та права

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан факультету архітектури

та будівництва

Наталя ДУДЯК

“01” вересня 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

_____ Філософія _____

(назва навчальної дисципліни)

освітній рівень _____ перший (бакалаврський) _____

(бакалавр, магістр)

спеціальність _____ 194 «Гідротехнічне будівництво, водна інженерія та водні технології» _____

(шифр і назва спеціальності)

освітня програма _____ «Гідротехнічне будівництво, водна інженерія та водні технології» _____

(назва освітньої програми)

факультет _____ архітектури та будівництва _____

(назва факультету)

Робоча програма з дисципліни Філософія
для здобувачів вищої освіти, що навчаються за освітньою програмою «Гідротехнічне будівництво, водна інженерія та водні технології», спеціальністю 194 «Гідротехнічне будівництво, водна інженерія та водні технології»

Розробник: Лень Т.В., к.філос.н.
(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри публічного управління та права
Протокол від «01» вересня 2022 року № 1

Схвалено методичною комісією факультету архітектури та будівництва

Протокол від «31» серпня 2022 року № 1

Схвалено на вченій раді факультету архітектури та будівництва

Протокол від «31» серпня 2022 року № 1

В.о. завідувача кафедри

публічного управління та права

Людмила СИМОНЦЕВА

(підпис)

(ім'я та прізвище)

«01» вересня 2022 року

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність (напрямок підготовки), освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4,0	Галузь знань <u>19 «Архітектура та будівництво»</u> (шифр і назва)	<u>Нормативна</u>	
Змістових частин – 2	Спеціальність <u>194 Гідротехнічне будівництво, водна інженерія та водні технології</u>	Рік підготовки:	
Індивідуальне науково-дослідне завдання - (назва)		1-й	-
Загальна кількість годин – 120		Семестр	
		1-й	-
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2,5 самостійної роботи здобувача – 7,5	Освітній рівень: бакалавр	Лекції	
		22 год.	-
		Практичні, семінарські	
		18 год.	-
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
80 год.	-		
Індивідуальні завдання: год.			
Вид контролю: іспит			

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання - для заочної форми навчання –

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни полягає у наданні майбутнім фахівцям ґрунтовної гуманітарної підготовки, зокрема розуміння основних закономірностей розвитку природи і суспільства та місця людини у світі; усвідомлення ролі та значення філософії в історії людства; обізнаність в актуальних проблемах сучасної гуманітарної сфери загалом і філософської думки зокрема.

Завдання: ознайомити студентів з предметом, специфікою, історією та основною проблематикою філософії, що передбачає отримання знань щодо фундаментальних закономірностей виникнення, розвитку та функціонування цієї дисципліни як галузі наукового знання;

- оволодіння філософською термінологією;
- формування системного уявлення про основні проблемні питання.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- сутність основних проблем філософії;
- характерні риси сучасних тенденцій розвитку;
- особливості національної філософської думки.

вміти:

- формувати, висловлювати та аргументувати власну позицію щодо обговорюваних проблем;
- аналізувати інші позиції.

В результаті вивчення курсу «Філософія» здобувач опанувати такі **компетентності:**

Загальні компетентності

ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини й громадянина України.

ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- сутність основних проблем філософії;
- характерні риси сучасних тенденцій розвитку;
- особливості національної філософської думки.

вміти:

- формувати, висловлювати та аргументувати власну позицію щодо

обговорюваних проблем;

- аналізувати інші позиції.

Програмні результати навчання (ПРН)

ПРН1. Формулювати задачі з вирішення проблемних ситуацій у професійній та/або академічній діяльності.

ПРН6. Виявляти, узагальнювати та вирішувати проблеми, що виникають у процесі професійної діяльності, відповідати за роботу, що виконується.

ПРН17. Оцінювати екологічні наслідки техногенної діяльності з дотриманням правових та соціальних норм.

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовна частина 1. Історія філософії

Тема 1. Філософія, її предмет та функції.

Філософія, круг її проблем. Філософія як форма суспільної свідомості. Специфіка філософського знання. Філософія і міф. Філософія і релігія. Філософія і наука. Основні світоглядні проблеми філософії. Структура світогляду. Предмет філософії: система відношень «людина-світ». Протистояння і взаємозв'язок матеріалізму та ідеалізму. Філософія як теорія і методологія. Діалектика і метафізика, їх співвідношення та різноманітність історичних форм. Значення філософії у культурному становленні та розвитку людини. Основні функції філософії: пізнавальна, світоглядна, методологічна, культурно-виховна.

Тема 2. Філософія Стародавнього Сходу.

Загальні риси філософії стародавнього Сходу: соціально-економічні, міфологічні й релігійні передумови виникнення філософської думки. Основні течії філософської думки в стародавньому Китаї: конфуціанство, даосизм, моїзм, школа инь-ян, легізм, школа імен. Морально-правові погляди у філософії стародавнього Китаю.

Філософія стародавньої Індії. Релігія й культура ведійської епохи. Філософський зміст упанішад. Джайнізм і ранній буддизм. Учення про карму й сансару. Матеріалістична лінія локаятиків. Даршани: веданта, міманса, санкхья, йога, ньяя, вайшешика. Місце філософських учень стародавнього Китаю і Індії в історії світової філософії.

Тема 3. Антична філософія.

Загальна характеристика античної філософії. Особливості міфологічних передумов виникнення філософії в Стародавній Греції. Формування раціоналістичного типу мислення. Періодизація античної філософії.

Мілетська школа: Фалес, Анаксимандр, Анаксимен. Піфагор і піфагорійці: учення про число, космос, гармонію. Геракліт: поняття всезагальності руху, Логосу, ідеї єдності й боротьби протилежностей. Учення олеатів - Ксенофан, Парменід, Зенон - про буття як істинно суще; аргументи проти руху. Атомістика (Левкіпп, Демокріт). Етичне, соціально-політичне вчення Демокріта. Софісти й проблематика людини, суспільства, пізнання, мови.

Класична афінська школа. Сократ: розуміння предмета філософії, пізнання через поняття, метод пізнання, пошук об'єктивних засад етики. Платон: погляд на

призначення філософії, зміст пізнання, учення про ідеї, етичне вчення, естетичний ідеал, платонізм у літературі, учення про державу. Аристотель: критика платонівських "ейдосів", метафізика, етичний ідеал, політичне вчення.

Філософія епохи еллінізму: епікуреїзм, стоїцизм, скептицизм. Глобальний ідеалістичний синтез античного неоплатонізму (Плотін, Прокл).

Тема 4. Філософія Середньовіччя

Поняття середньовічної філософії. Специфіка способу філософствування, зв'язок із релігією, філософські жанри. Апологетика й патристика, їх історичне призначення. Життя й погляди Аврелія Августина. Боецій.

Виникнення й розквіт схоластики. Характеристика схоластичного методу. Тематика філософських досліджень у схоластиці. Співвідношення знання й віри, науки й релігії. Філософія Фоми Аквінського. Учення Фоми Аквінського про свободу волі, мораль і право. Пізня схоластика. Критика схоластичного методу. Номіналізм і реалізм. Номіналістична критика схоластики. Значення творчості Іоана Дунса Скота і У.Оккама.

Тема 5. Філософія доби Відродження

Характерні риси духовного стану епохи Відродження. Антропоцентричний характер ренесансної філософії. Періодизація філософії Відродження. Італійський гуманізм і його філософські засади. Данте і Петрарка як натхненники італійського гуманізму. Зв'язок божественного й земного в людині. Ідея загального блага й розвідки у сфері мови Л. Валла.

Неоплатонічний період у розвитку філософії Відродження. Платонівська Академія у Флоренції. Пантеїзм Дж.Піко делла Мірандоли, М.Фічіно і їх роль у відродженні античної культури й гуманістичних ідей. Н.Кузанський. Учення про державу й право Н. Макіавеллі. Філософія права Г. Греція. Місце й роль Відродження в історії світової філософії й культури.

Тема 6. Філософія Нового часу та Просвітництва

Соціально-економічні обставини виникнення нового типу філософствування. Питання методології й теорії пізнання. Емпіризм і раціоналізм. Ф. Бекон - перший філософ Нового часу. Розробка дослідно-індуктивного методу. Р. Декарт — засновник раціоналізму Нового часу. Правила філософського методу дослідження.

Розвиток англійського матеріалізму у XVII ст. Т. Гоббс - систематизатор беконівського матеріалізму. Натуралістичне тлумачення проблеми свободи. Філософсько-правові погляди Гоббса: природний стан людей, суспільний договір. Своєрідність філософії Дж. Локка, її направленість проти раціоналізму. Критика теорії "природжених ідей". Матеріалістичне трактування досвіду. Теорія первинних і вторинних якостей. Філософія права Локка.

Раціоналістична лінія в розвитку філософії Нового часу. Учення Б. Спінози про субстанцію, подолання дуалізму Декарта. Ступені пізнання. Питання свободи в Спінози. Політично-правові погляди Спінози. Монади як субстанції в Г. Лейбніца.

Головні риси філософської позиції Вольтера: сенсуалізм, деїзм, пропаганда індуктивного методу, нахил до скептицизму. Проблема свободи волі. Філософсько-правові погляди Ж.-Ж.Руссо. Загально-філософські витоки соціально-політичних ідей,

"ідеал держави як реалізація царства розуму. "Система природи" П.Гольбаха як систематичне викладення матеріалізму XVIII ст. Соціологічне й етичне вчення К.-А.Гельвеція. Принцип розумного егоїзму, особистого інтересу, рівності людей, прагнення до щастя. Значення Просвітництва XVIII ст. для розвитку європейської філософії й культури.

Тема 7. Німецька класична філософія

Проблема співвідношення буття та свідомості і її вирішення представниками німецької класичної філософії. Філософія І.Канта. Докритичний і критичний періоди у творчій еволюції Канта. "Коперніканський переворот" у теорії пізнання, здійснений Кантом. Світ феноменів і "речей у собі". Категоричний імператив. Естетика Канта. Філософські ідеї Й.-Г. Фіхте та Ф.-В.-Й. Шеллінга.

Філософія Г.Гегеля. Аналіз розвитку пізнання й свідомості у "Феноменології духу". "Наука логіки" ядро філософської системи Гегеля. Природа як інобуття духу. Сфера духу як самопізнання ідеї в розвитку індивіда й суспільства. Філософія права Гегеля. Проблема свободи. Право й мораль. Учення про громадянське суспільство й державу. Держава як сфера здійснення свободи. Філософія історії. Підняття до свободи як критерій прогресу. Естетичні погляди Гегеля. Фейербах: повернення до реальної людини. Антропологічний принцип філософії Л.Фейербаха. Спадщина німецького класичного ідеалізму в сучасному вимірі. Історичні умови виникнення філософії марксизму. Проблема людини, суспільства і світу у філософії марксизму.

Тема 8. Основні напрямки західної філософії 19-21 ст.

Характерні риси сучасної зарубіжної філософії. Критичний перегляд принципів і традицій класичної філософії кінця XIX - початку XX ст. Проблема раціонального, нераціонального та ірраціонального в західній філософії. Причина "бунту" проти розуму в середині XIX ст. Народження нового стилю філософствування. А. Шопенгауер як попередник філософії життя. Учення про світ як волю до життя та уявлення. Етика та вчення про свободу волі. Призначення людини у світі індивідуалізму та страждань.

Оновлення класичних філософських традицій: неотомізм (Ю. Бохенський, Г. Веттер, Ж. Марітен, Е. Жільсон, Т. де Шарден), неокантіанство (О. Лібман, Г. Коген, Е. Кассіер, Г. Ріккерт), неогегельянство (Дж. Ройс, Б. Кроче, Р. Кронер, А. Ліберт, Ж. Валь, Ж. Іпполіт).

Проблема раціонального та ірраціонального у філософії XX ст. розмежування раціоналізму та ірраціоналізму. Проблема нераціонального (воля, почуття, інтуїція, підсвідоме) і спроба її дослідження з позицій раціоналізму. Ірраціоналістичний і містичний підходи у філософському аналізі. Філософські проблеми психоаналізу (В. Дільтей, З. Фрейд).

Проблема людини у філософії XX ст. "Екзистенціальна філософія" та її різновиди; екзистенціалізм (С. К'єркегор, М. Хайдеггер, К. Ясперс, Ж. Сартр, А. Камю); персоналізм (Б. Бону, Е. Брайтмен, Е. Мун'є); філософська антропологія (В. Дільтей, А. Шопенгауер, Ф. Ніцше). Людина в умовах відчуження, соціальних криз і граничних ситуацій. Сутність існування людини, життя і смерть з точки зору "екзистенціальної філософії".

Еволюція релігійної філософії в XX ст. сучасний стан неотомізму. Суперечності

і критицизм сучасної релігійної філософії.

Проблема знання і мови у філософії. Неопозитивізм (Л. Вітгенштейн, Г. Райхенбах, В. Капнап, Б. Рассел), структуралізм (К. Леві-Строс, М. Фуко, Ж. Лакан), герменевтика (Г. Гадамер, П. Ріккерт, Т. Кун). Постпозитивізм і його роль у сучасній науці та філософії (К. Поппер, Т. Кун, І. Лакатош, П. Фейєррабенд). Перспективи подальшого розвитку філософського знання.

Тема 9. Розвиток філософської думки в Україні

Джерела української філософської культури. Особливості типу української філософської парадигми. Філософські пошуки в Україні періоду Київської Русі. Вплив Візантії. Світоглядні ідеї митрополита Іларіона. Відродження в Україні. Діяльність І.Вишенського. Виникнення професійної філософії. Творчість С.Зизанія, З.Копистенського, Г.Смотрицького тощо.

Філософія у Києво-Могилянській академії (Ф.Прокопович, Г.Кониський). Проблеми відношення людини і бога, природи і духу, простору і часу, місця людини у Всесвіті. Становлення Просвітництва на Україні. Життя та філософська творчість Г.С.Сковороди. Вчення про три світи та дві натури. Вчення про людину та її щастя. Концепція "сродної праці".

Розвиток філософії у Харківському та Київському університетах. Ідеї німецької класичної філософії в Україні (П.Лодій, І.Шад, Д.Веланський). "Філософія серця" П.Юркевича.

Розвиток філософської проблематики в кінці XIX - на початку XX ст. (Антонович, Драгоманов, Потебня, Л.Українка, Коцюбинський, Грушевський, Винниченко, Міхновський, Липинський, Донцов). Філософія української діаспори (Чижевський, Лисяк-Рудницький, Мірчук та ін.). Філософія в Україні радянського періоду. Сучасний стан розвитку філософської думки в Україні.

Змістовна частина 2. Практична філософія

Тема 10. Суспільство як об'єкт філософського пізнання система

Суспільство як само організуюча та само розвиваюча система. Функціонування суспільства як природничо-історичний процес. Географічне середовище та народонаселення як важливі передумови, що визначають життя суспільства. Суспільство та особа, їх взаємозв'язок. Людина та соціальне життя суспільства. Суб'єкт суспільної дії.

Суспільна свідомість, її структура та функції, роль у житті суспільства. Структура суспільної свідомості. Специфіка форм суспільної свідомості.. політична свідомість, політичні відносини. Правова свідомість. Правові відносини та правові погляди. Моральна свідомість. Об'єкт моралі, норми та принципи моралі. Мистецтво як форма суспільної свідомості. Наука як форма суспільної свідомості.

Культура та цивілізація. Поняття суспільного прогресу. Глобальні проблеми розвитку людства, причини їх виникнення та шляхи вирішення.

Тема 11. Філософська антропологія

Філософська антропологія як інтеграція знань про людину. Природне, соціальне й духовне в людині. Проблема походження та існування людини і людства. Людина як суб'єкт предметно-практичної діяльності. Антропосоціогенез.

Поняття індивід, індивідуальність, особа. Поняття особистості. Особистість як продукт суспільного розвитку. Основні типи особистості. Свобода особистості, соціалізація особистості. Людина як суб'єкт історичного процесу.

Кінечність індивідуального існування людини, проблема життя і смерті як предмет емоційного сприйняття і роздумів. Соціальна і біологічна довготривалість людського життя, смерть, безсмертя. Дискусії щодо "права на смерть". Смысл життя людини і людства. Форми духовно-практичного буття людини, життєві цілі та ідеали. Неповторність і унікальність людського існування. Гуманістична орієнтованість філософії і пошук засобів дійсного утвердження гуманізму.

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових частин і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістова частина 1. Історія філософії												
Тема 1. Філософія, її предмет та функції	8	2	2	-	-	4	-	-	-	-	-	-
Тема 2. Філософія Стародавнього Сходу	12	2	2	-	-	8	-	-	-	-	-	-
Тема 3. Антична філософія	12	2	2	-	-	8						
Тема 4. Філософія Середньовіччя	8	2	2	-	-	4						
Тема 5. Філософія доби Відродження	14	2	2	-	-	10						
Тема 6. Філософія Нового часу та Просвітництва	12	2	2	-	-	8						
Тема 7. Німецька класична філософія	12	2	2	-	-	8						
Тема 8. Основні напрямки західної філософії 19-21 ст.	8	2	2	-	-	4						
Тема 9. Розвиток філософської думки в Україні	10	2	2	-	-	6						
Разом за змістовою частиною 1	96	18	18			60	-	-	-	-	-	-
Змістова частина 2. Практична філософія												
Тема 10. Суспільство як об'єкт філософського пізнання	8	2	-	-	-	10	-	-	-	-	-	-
Тема 11. Філософська антропологія	8	2	-	-	-	10	-	-	-	-	-	-
Разом за змістовою частиною 2	24	4		-	-	20	-	-	-	-	-	-
Разом за II семестр	120	22	18	-	-	80	-	-	-	-	-	-

6. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Філософія, її предмет та функції	2
2	Філософія Стародавнього Сходу	2
3	Антична філософія	2
4	Філософія Середньовіччя	2
5	Філософія доби Відродження	2
6	Філософія Нового часу та Просвітництва	2
7	Німецька класична філософія	2
8	Основні напрямки західної філософії 19-21 ст.	2
9	Розвиток філософської думки в Україні	2
10	Суспільство як об'єкт філософського пізнання	2
11	Філософська антропологія	2
Разом		22

7. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	год.
1.	Філософія, її предмет та функції	2
2.	Філософія Стародавнього Сходу	2
3.	Антична філософія	2
4.	Філософія Середньовіччя	2
5.	Філософія доби Відродження	2
6.	Філософія Нового часу та Просвітництва	2
7.	Німецька класична філософія	2
8.	Основні напрямки західної філософії 19-21 ст.	2
9.	Розвиток філософської думки в Україні	2
Разом		18

8. Самостійна робота

Передбачається, що в період вивчення дисципліни здобувач самостійно розв'язує домашнє завдання, вивчає матеріал курсу в процесі підготовки до практичних занять та семінарів, а також в цілому перед сесією. Частка самостійної роботи при вивченні навчальної дисципліни складає не менше 50 %

Перелік питань для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин, денна форма
1	Тема 1. «Сутність картини світу. Фактори впливу на формування та розвиток світогляду людини»	4
2	Тема 2. «Основні світоглядні ідеї “Вед” як духовного	8

	канону Стародавньої Індії»	
3	Тема 3. «Природа ідеалістичних висновків представників Піфагорійської школи»	6
4	Тема 4. «Ідейні здобутки Августина Блаженного»	6
5	Тема 5. « Ідейний ґрунт “титанізму” та “фаустівського духу” в європейському Відродженні»	10
6	Тема 6. «Ключові моменти французької філософії XVIIIст.»	8
7	Тема 7. «Основні положення філософії І.Канта “докритичного” та “критичного” періодів»	8
8	Тема 8. «Вплив ідей Ф.Ніцше на громадську думку»	4
9	Тема 9. «Витоки української філософської думки»	6
10	Тема 10. «Природа суспільства у філософській традиції»	10
11	Тема 11. «Філософська антропологія та її матриці»	10
	Разом	80

Самостійна підготовка - форма систематичної роботи студентів з оволодіння курсу «Філософія». Значення самостійної підготовки полягає в тому, аби студенти глибоко розібралися в ключових питаннях курсу "Філософія", навчилися самостійно працювати з рекомендованою літературою, творчо аналізувати і узагальнювати факти, сформулювати уявлення про існуючі точки зору на ті чи інші питання, потрібне конспектувати, та логічно побудувати схему виступу на семінарському занятті.

На самостійну підготовку виносяться найцікавіші питання теми. Самостійну підготовку до занять треба починати з ознайомлення з планом занять та рекомендованою літературою. Після цього слід уважно прочитати конспект лекції, відповідні розділи підручника. В них викладені основні питання теми, вказані напрямки роботи над курсом. Після цього настає найбільш важливий і складний етап самостійної підготовки до семінару - вивчення та конспектування рекомендованої літератури. Вміння вірно скласти конспект, який допоможе в оволодінні курсом, - це вміння виділити головне.

Метою виконання самостійної роботи є вирішення проблеми, що ґрунтується на комплексному опануванні матеріалу і методів дослідження, послідовного викладання. У процесі виконання самостійної роботи студент у відповідності до кваліфікаційних вимог повинен проявити:

- вміння відбирати, систематизувати та обробляти інформацію у відповідності до цілей дослідження;
- вміння розробляти наукові висновки;
- вміння визначати і використовувати причинно-наслідкові зв'язки процесів та явищ у прикладній галузі.

Самостійна робота має характеризуватися логічністю, доказовістю, аргументованістю і відповідати таким вимогам:

- містити поглиблений аналіз досліджуваної теми;
- містити самостійні дослідження;
- містити обґрунтовані пропозиції;
- мати належне оформлення;
- бути виконаною і поданою на кафедру в термін, передбачений графіком навчального

процесу.

Самостійна робота студента повинна мати обсяг 1 умовно друкований аркуш, або 20 сторінок тексту.

Зміст самогстійної роботи визначається її проблематикою. Відповідно до передбачуваних тем студент самостійно або за рекомендацією викладача добирає літературні джерела (книги, статті, Інтернет-ресурси та інші).

Перелік тем рефератів:

1. Філософія в системі науки.
2. Світогляд і філософія як форми людського самовизначення в світі.
3. Особливості історичного зародження філософії.
Роль філософії в індивідуальному розвитку людини.
4. Соціальна функція філософії.
5. Основні принципи періодизації історико-філософського процесу.
6. Філософсько-світоглядне значення проблеми “Схід-Захід” в її сучасному окресленні.
7. Конфуцій і конфуціанство.
8. Давньоіндійська філософія і сучасність.
9. Сучасна оцінка провідних ідей даосизму.
10. Феномен античної філософії в європейській історії.
11. Значення ідей античної натурфілософії для сучасної філософії та науки.
12. Життя та філософська діяльність Сократа.
13. Філософське вчення Платона.
14. Поняття душі у філософії Аристотеля.
15. Основні причини зміни світоглядних орієнтирів при переході від античності до середньовіччя.
16. Сучасне значення провідних ідей християнської патристики.
17. Фома Аквінський – систематизатор середньовічної схоластики.
18. Провідні ідеї розвиненої схоластики та їх історичне значення.
19. Гуманізм Відродження і сьогодні.
20. Ренесансні неоплатонізм та натурфілософія про світобудову.
21. Роль ренесансної філософії у формуванні європейської науки.
22. Проблеми оцінки історичної ролі епохи Відродження у розвитку європейської культури.
23. Вчення про субстанцію у філософії Б.Спінози.
24. Особливості методологічних позицій Ф.Бекона та Р.Декарта; їх роль у розробці ідейних засад науки.
25. Тлумачення пізнання в філософії Нового часу.
26. Філософія Нового часу про світобудову.
27. Філософські ідеї європейського Просвітництва та їх сучасне значення.
28. Особливості та здобутки німецької класичної філософії.
29. Вчення І.Канта про рівні та форми пізнання.
30. Філософія творчості Й.-Г. Фіхте Ф.Шелінга.
31. Вчення Г.Гегеля про абсолютну ідею.
32. Філософія Л.Фейєрбаха та її вплив на європейську філософію.
33. Марксизм і його фальсифікація у радянський період.

34. Місце філософії 20 ст. у історії європейської філософії.
35. Ірраціоналізм А.Шопенгауера та С.К'єркегора.
36. Основні ідеї філософії неопозитивізму та їх значення для розвитку пізнання.
37. Філософські ідеї постмодернізму.
38. Проблема людини та її свободи у філософії екзистенціалізму.
39. Концепція переоцінки цінностей у філософії Ф.Ніцше.
40. Світова та українська філософія: аспекти та перспективи взаємозв'язків.
41. Провідні філософські джерела Київської Русі про людину, суспільство та історію.
42. Філософські ідеї українських гуманістів та їх сучасне значення.
43. Вчення Г.Сковороди про людину.
44. Філософсько-світоглядні ідеї Т.Шевченка..
45. Вихідні філософсько-світоглядні ідеї В.Вернадського.
46. Розвиток філософії в українській діаспорі у 20 ст.
47. Єдність природи і суспільства.
48. Сучасні концепції про типологію суспільного поступу.
49. Геополітика у минулому і сьогодні.
50. Зміна парадигм історичної свідомості в некласичній філософії історії.
51. Роль еліти та видатних особистостей в історичному процесі.
52. Національна самосвідомість і світогляд.
53. Діалектика взаємодії особистості і суспільства.
54. Взаємодія інтересів суспільства й особистості.
55. Прогностика і футурологія.
56. Ціннісні аспекти людського буття.
57. Проблема людського безсмертя: різні виявлення та аспекти.
58. Людина в пошуках сенсу буття та власного життя.
59. О.М. Бердяєв про призначення людини.
60. Еволюція відношення до любові в історії людства.
61. Значення любові для гуманізації між людських відносин.

9. Індивідуальне завдання

Індивідуальні завдання включають підготовку та захист самостійної розробки (реферату) та захисту її на заняттях.

10. Методи навчання

На лекціях у формі активної бесіди з елементами дискусії розглядаються основні теоретичні положення теми, які вимагають роз'яснення та уточнення з боку викладача. На лекціях вимагається активна участь студентів у обговоренні ключових положень теми, ведення стислого конспекту лекції. Проведення лекційних занять включає: викладення теоретичного матеріалу, оглядові лекції з використанням наочного матеріалу, опорного конспекту, лекції візуалізації з використанням мультимедійних технологій. Використовуються наочні методи навчання, ілюстрування.

Теоретичні знання, отримані студентами під час лекцій, обговорюються більш детально на практичних (семінарських) заняттях у формі міні-дискусій, заслуховування та аналізу тематичних доповідей та рефератів. В процесі

семінарського заняття студенти вчать формулювати свою точку зору, логічно викладати матеріал, підбирати докази у підтвердження своїх думок, вчать публічно виступати. При проведенні практичних занять використовуються активні форми їх проведення: евристичні бесіди, дискусії, ділові ігри, ситуативні кейси.

Навчальна дисципліна «Філософія» викладається шляхом поєднання аудиторних занять із самостійною роботою.

Базовою є методика навчання на лекціях із застосуванням мультимедійного методу. На практичних (семінарських) заняттях використовуються різні форми та методи навчання і контролю знань студентів: доповіді, експрес-опитування, доповнення відповіді, вільна дискусія, співбесіда, обговорення рефератних повідомлень, виконання контрольних робіт та інші.

11. Методи контролю

Методи контролю включають в себе поточний, підсумковий контроль знань.

Дисципліна «Філософія» вивчається протягом одного семестру. По завершенню курсу здобувачі складають екзамен. На екзамен виносяться вузлові питання.

Для оцінювання знань здобувачів використовуються: поточний контроль (контрольні роботи), підсумковий контроль змістовної частини (ПКЗЧ) та підсумковий контроль (ПК). Метод усного контролю: індивідуальне / фронтальне опитування; поточні контрольні роботи, підсумкова контрольна робота; метод самоконтролю. Рівень знань, підготовленості, ерудиції, активності здобувачів на семінарах оцінюється викладачем самостійно.

За результатами контрольних заходів здобувачам виставляються бали. Максимальна кількість балів, що може набрати здобувач у семестрі дорівнює 60-ти балам. Отримані поточні бали додаються до наступних максимально можливих 40 балів, що одержуються здобувачем під час екзамену.

Орієнтовні форми контролю знань на практичних заняттях та їх оцінка:

- усна відповідь – до 4 балів;
- доповнення відповіді – до 2 балів;
- самостійна робота – 1 бал;
- реферат (змістова письмова робота на задану тему з аналізом літератури та висновками) – до 4 балів;
- участь в дискусії – до 2 балів.

Критерії оцінювання аудиторної роботи здобувачів

4 бали

Відмінне володіння теоретичним матеріалом, відповідь відзначається вичерпністю знання матеріалу, вміння вмотивувати власне бачення аналізованих питань, базуючись на нормативних документах. Виклад матеріалу має належний рівень логічності та доказовості, наявність самостійних міркувань і висновків, що свідчить про опрацювання навчальної і нормативної літератури і використання її при висвітленні питання. Теоретичні положення підкріплені конкретними прикладами. Уміння застосувати теоретичні знання на практиці. Практичні завдання в аудиторії і задані додому виконані повністю. На додаткові запитання відповідь є чіткою, послідовною, аргументованою. Є вміння робити самостійні висновки, дискутувати й аргументувати, посилаючись на першоджерела.

3 бали

Знання проблемних питань, відповідь є повною й аргументованою, що свідчить про знання матеріалу. Використані знання нормативних документів, опрацьована рекомендована література, але у викладі матеріалу допущені незначні помилки щодо певного джерела. Чіткі відповіді на поставлені додаткові питання, але не завжди відповідь підкріплена прикладами. Відповідь логічна, структурована. Проте допускаються деякі неточності у формулювання узагальнень та висновків й у використанні понятійного апарату.

2 бали

У викладі теоретичного матеріалу допускаються деякі неточності, відповідь є неповною, поверховою, недостатньо аргументованою. Знання значної частини матеріалу, але знання мають не системний характер. На додаткові питання дається не завжди правильна, точна відповідь. Знання стандартних дефініцій, основної термінології теми.

1 бал

Здобувач не володіє матеріалом, допускає неточності і помилки при посиланні на факти і приклади. На додаткові питання відповідає лише частково, не обізнаний з рекомендованою літературою, не володіє термінологією і не здатен сформулювати дефініції.

Критерії оцінювання поточного контролю знань здобувачів**4 бали**

Володіння повною мірою навчальним матеріалом, вільний самостійний та аргументований виклад під час усних та письмових відповідей, всебічне розкриття змісту теоретичних питань та практичних завдань з використанням обов'язкової і додаткової літератури. Усі практичні завдання виконані в повному обсязі та без помилок.

3 бали

Достатнє володіння навчальним матеріалом, обґрунтований його виклад під час усних виступів та письмових відповідей, здебільшого розкритий зміст теоретичних питань та практичних завдань з використанням обов'язкової літератури. Під час висвітлення окремих питань немає достатньої глибини відповіді та аргументації, допущені окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильне виконання більшості практичних завдань.

2 бали

Часткове володіння навчальним матеріалом, є лише базові знання. Усні та письмові відповіді викладені фрагментарно, поверхово, недостатньо розкритий зміст теоретичних питань та практичних завдань, допущені суттєві неточності, правильно виконана половина практичних завдань.

1 бал

Недостатнє володіння навчальним матеріалом, зміст більшості питань теми не викладений, допущені суттєві помилки. Правильно виконані окремі практичні завдання.

Критерії оцінювання самостійної роботи здобувачів**4 бали**

Повне і всебічне розкриття питань самостійного опрацювання, вільне

оперування поняттями і термінологією, демонстрація глибоких знань джерел, є власна думка щодо відповідної теми і аргументованість.

3 бали

Розкриті питання, винесені для самостійного опрацювання, оперування поняттями і термінологією, продемонстровані знання джерел, є власна думка щодо відповідної теми, однак не доведена.

2 бали

Розкриті не всі питання самостійного опрацювання, невпевненість щодо понять і термінології, є знання більшості джерел.

1 бал

Питання розкриті у загальних рисах, демонструє нерозуміння їх сутності, допущені помилки у висновках, матеріал викладений нелогічно.

У випадку відсутності здобувача на практичному (семінарському) занятті він зобов'язаний відпрацювати пропущене заняття через усне опитування в поза аудиторний час (час консультацій викладача) або відпрацювати пропущене заняття шляхом написання реферату на тему, задану викладачем (але не більше половини від загальної кількості занять). Невідпрацьовані заняття вважаються незданими і за них не нараховується оцінка в балах. За навчальну дисципліну здобувачем може бути отримано максимально 100 балів. У підсумку, оцінені за 100-бальною системою, знання здобувача відображаються у заліковій книжці.

Підсумковий (семестровий) контроль

Форма проведення семестрового контролю усна, зміст і структура екзаменаційних білетів та критерії оцінювання визначені рішенням кафедри, про що здобувачі інформуються на початку семестру.

Зміст питань комплексу екзаменаційних білетів повністю охоплює робочу навчальну програму дисципліни та забезпечує перевірку всіх знань, навичок і умінь відповідного рівня, що передбачені програмою. Екзамени проводяться за білетами, які затверджуються перед екзаменаційною сесією не пізніше як за місяць до її початку.

Перебування здобувача в аудиторії, де проводиться екзамен не перевищує двох астрономічних годин. Здобувачам не дозволяється користуватись джерелами (підручниками, конспектами, спеціальною літературою). У разі спроби скористатися шпаргалкою чи мобільним зв'язком здобувач усувається з екзамену і йому виставляється незадовільна оцінка.

Якість і повнота відповіді на кожне з питань екзаменаційного білету оцінюється відповідною кількістю балів за шкалою оцінювання згідно прийнятих на кафедрі критеріїв.

Максимальна кількість балів на екзамені дорівнює 40 балів.

12. Розподіл балів, які отримують здобувачі

Поточне оцінювання і контроль змістох частин (бали)													Екзамен	Підсумкова оцінка (екзамен)
Змістова частина 1										Змістова частина 2				
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	ПК ЗЧ 1	T10	T11	ПК ЗЧ 2		
Max 3	Max 3	Max 5	Max 4	Max 5	Max 5	Max 5	Max 5	Max 5	Max 10	Max 1	Max 1	Max 10	Max 40	Max 100

13. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою для екзамену, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

14. Методичне забезпечення

1. Методичною основою вивчення навчальної дисципліни є «Освітньо-професійна програма першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 194 «Гідротехнічне будівництво, водна інженерія та водні технології».
2. Конспект лекцій з дисципліни «Філософія».
3. Методичні вказівки для проведення семінарських занять та самостійної роботи з дисципліни «Філософія» для здобувачів освітнього рівня «бакалавр» спеціальності «Гідротехнічне будівництво, водна інженерія та водні технології» / Т.В. Лень. Херсон: ХДАУ, 2021. 38 с.

15. Рекомендована література

Основна література

1. Коваленко А. Філософія : навч.-метод. посіб. для студ. / Анатолій Коваленко. – Львів : ЦПД, 2019. – 106 с 2.
2. Петрушенко В. Л. Філософія : підручник / В. Л. Петрушенко. – 4-те вид., випр. і доп. – Львів : Магнолія, 2016. – 504. – 966-8340-38-8.
3. Поцюрко М. Філософія : навч.-метод. посіб. / Марія Поцюрко. – Львів : Сполом, 2017. – 276 с.
4. 3. Поцюрко М. Філософія : навч.-метод. посіб. / Марія Поцюрко. – Львів : Сполом, 2016. – 276 с. – 978-966-665-970-8.
5. Причепій Є. М. Філософія : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів/Є. М. Причепій. – Київ : Академвидав, 2005. – 592 с
6. Причепій Є. М. Філософія : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів/Є. М. Причепій. – Київ : Академвидав, 2005. – 592 с.
7. Рижак Л. Філософія : підручник / Людмила Рижак. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2016. – 650 с.
8. Філософія. Кредитно-модульний курс : навч. посіб. / Л. І. Мозговий, І. В. Бичко, Р. О. Додонов [та ін.] ; за заг. ред. Р. О. Додонова. – Київ : ЦУЛ, 2019. – 455 с.

9. Філософія для аспірантів : конспекти : навч.-метод. вид. / за ред А. Синиці. – Львів : ЛігаПрес, 2017. – 90 с.

Додаткова

1. Тягло О.В., Кривуля О.М., Воропай Т.С. Філософія: У 2 кн. Книга 1. Хронологічно-тематичний огляд. - Харків: Ун-т внутр. справ, 1999.
2. Філософія. Курс лекцій. Навч. посібник / За ред. І.В. Бичка - К., 1994.
3. Філософія. Навч. посібник / За ред. І.Ф. Надольного. - К., 1998.
4. Філософія: Навч. посібник / За ред. О.П. Сидоренка. - Одеса, 2000.
5. Філософія: Підручник / За ред. Горбача Н.Я. - Львів, 1995.
6. Цибра М.Ф., Кавалеров А.І. Філософія. Курс лекцій. -1997.

Інформаційні ресурси

1. https://library.pdpu.edu.ua/images/inet_r/I_r/13_philosophiya.pdf
2. <http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/philosophy/article/view/1000>
3. <https://knau.kharkov.ua/uploads/passport/spg/rp/66.doc>
4. http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/edu-programm/psy/053phd2020/NP_Filosofiiia_nauky_ta_etyka_naukovtsia.pdf